

LUCRETIA

Mikor a király fiai Delphiből visszatértek Rómába, ott ismét háborús készülődéseket találtak. Ezúttal a rutulusok ellen készült Tarquinius Superbus. A rutulusok Latium kevésbé művelt, mocsaras vidékén laktak, de volt egy nagyon gazdag, szép városuk: *Ardea*. Ezt akarta elfoglalni a római király. Az építkezések ugyanis teljesen kimerítették az állam pénztárát, és ezt szerette volna megtölteni az Ardeában remélt zsákmányból. Róma lakóinak is akart juttatni belőle, mert a zúgolódás egyre hangosabb lett:

- Mi lett Rómából, mi lett a római népből, hogy a király mint kézműveseket foglalkoztatja valamennyi alattvalóját?

- Mint kézműveseket? Ez a munka nem jobb a rabszolgákénál! Hát rabszolgák vagyunk mi?

Tudta Tarquinius, hogy ha a zsákmány egy részét széosztja köztük, megszűnik a méltatlankodás. Megindult tehát haladék nélkül Ardea ellen, gondolván, hogy Ardeát a váratlan támadás egyetlen lendületével el tudja foglalni. Alaposan csalódott. Ardea sokkal erősebb volt, mint gondolta. Támadásának híre megelőzte, és a rutulusok felkészültek városuk védelmére. A római légiók rohama a városfalaknál megtorpant, és a hadjárat átalakult ostrommá. Ostromművek épültek, sáncok, tornyok, faltörő kosok. Az ardeaiak gyakori kirohanásokkal zavarták meg az ostromlókat. Így aztán az ostrom sokáig elhúzódott. A király visszatért Rómába, és Ardea ostromát fiaira bízta. A rómaiak az ostromlott város közelében tábort építettek. Abban bíztak, hogy Ardea előbb-utóbb megadja magát, és nem is nagyon erőltették az ostromot. A táborban kockajátékkal, semmittevással, heverészéssel töltötték az időt. A király fiai pedig éjt-napot betöltő tivornyákat rendeztek barátaik társaságában. Egyik este Sextusnál folyt a mulatozás. A meghívott barátok közt ott volt a királyfiak rokona, Tarquinius Collatinus is. Ivás közben mindenféléről fecsegték, beszélgettek. Többek között a feleségek kerültek szóba.

- Itt harcolunk, itt táborozunk Ardea falai alatt - mondta Sextus -, haza nem mehetünk, mert ide kényszerít bennünket a végzet. De vajon asszonyaink is olyan hívek-e kötelességükhöz, mint mi vagyunk? Őrzik-e úgy otthonukat, mint mi Ardea városát? És gondolnak-e ránk, mint ahogy mi most őrölk beszélgetünk?

Megindult a beszéd. Mindegyik azt állította, hogy az ő felesége hű, még ha a többi nem is az. Végül már valóságos veszekedéssé fajult a vitatkozás, mígnem Collatinus, akinek a nyelvét már szintén megoldotta a bor, föluggott, és így kiáltott:

- Mi szükség van itt ennyi szóra? Ez mind üres fecsegés! Tessék bizonyítani, amit mondotok! Pár óra az egész, kitelik az éjszakából! Lóra, menjünk Rómába! Majd meglátjátok, hogy valamennyi feleség közül az én Lucretiám a legkülönb! Mindannyiukat fűtötte a bor, mindannyiuknak tetszett az ötlet.

- Igaz! Úgy van! Gyerünk hát! Lóra! - kiabálták.

És csakugyan egykettőre lóra pattantak, és sebesen vágatva indultak Róma felé. Habzott a lovak szája, mire Rómába értek. Legelőször a királyi palotába mentek. Meglesték az asszonyokat, és íme, mit láttak? A királyfiak feleségei, fejükön virágkoszorúkkal, vígan borozgattak, lakomáztak. Gyorsan továbbmentek, anélkül, hogy az asszonyok észrevették volna őket. De a többi, Rómában lakó asszony

sem cselekedett másképp. Egy sem tartózkodott hálókamrájában, mindegyik szórakozott valahol. Hátravolt még Tarquinius Collatinus felesége. Collatiában lakott, nem messze Rómától, az Anio bal partján. Ide is kimentek a versengők, hogy megnézzék. Lucretia mit csinál. És csakugyan, Lucretia nem dőzsölt, nem tivornyázott, ott ült a szobájában, és bár késő éjszaka volt már, még mindig a gyapjúsálat fonta. Kosarak heverték körülötte és gyapjúcsumók. Ott dolgoztak körülötte szolgálói is. Méces mellett szőttek-fontak. Ūrnőjük szeliden biztatta őket:

- Gyorsabban, lányok, gyorsabban! Uratok vár harci köpenyére, már el kellett volna küldenünk! Mit hallotok, mit beszélnek az emberek, meddig tart még a háború? Ó, bárcsak ledölnél már, Ardea! Meddig tartod vissza férjeinket falaid alatt? - mondta sóhajtva, és szeméből könnyek hullottak a fonálra.

A versengő férfiek csendben meglapulva hallották Lucretia szavait. Nem kétséges, hogy a feleségek közül Lucretiát illeti a palma. Kopogtattak, mintha csak most érkeztek volna, és Collatinus megszólalt:

- Ne félj, Lucretia! Én vagyok itt, a férjed!

Le nem lehet írni az örömet, amit Lucretia érzett, mikor férjét meglátta. Azután bevezette a vendégeket, és megvendégelte őket. A győztes férj, bár büszkeségét felesége előtt palástolnia kellett, most boldogan hevert barátaival asztal mellé. A szerény lakoma befejeztével Collatinus búcsút vett Lucretiától, majd mind újra lóra ültek, és visszatértek a táborba. Collatinus tehát győzött, és ebben mindnyájan megnyugodtak. Csak Sextus nem tudta felejteni Lucretiát, bűnös szerelem ébredt iránta szívében.

"Mily bájos volt szelíd fehér arcával... Hogy ült ott... hogy fonta a szálát... Az a gyönyörű haja!... A hangja, mint az ezüst... És milyen tiszta az egész lénye..."

Nem tudta felejteni, napról napra jobban vágyódott utána. Vihar ha lecsendesedik, és elül a szél, a tenger hajjai lankadni kezdenek, de a víz háborgása még sokáig megmarad. Így Sextus szívében is, bár az idő múlt Lucretia látása óta, a bűnös vágy nem szűnt meg, sőt talán fokozódott. Gonosz és kegyetlen természete, mely még szerelmében sem tagadta meg magát, szörnyű tervet érlelt meg benne.

"Nem tudom, sikerül-e, de meg kell kockáztatnom. Bátraké a szerencse!" - gondolta, és egy szolgát véve maga mellé, titkon Collatia felé indult. Lucretia és háza népe, mit sem sejtve gonosz szándékáról, szívesen fogadta. Vendég is volt, barát, rokon - bőkezűen, mint illik, megvendégelték. Majd vacsora után elvezették a vendégszobába, hogy lepihenhessen. De Sextus nem pihent. Megvárta, míg a ház lecsendesedik, akkor kardját kihúzva belopózott Lucretia szobájába. Lucretia felriadt, de Sextus fojtott hangon rászólt:

- Csend, Lucretia! Én vagyok, Sextus Tarquinius. Egy szót se, különben meghalsz!

Lucretia halálra rémülten, az ijedtségtől megbénulva várt, mire Sextus így folytatta:

- Megvallom, Lucretia, szeretlek. Azt akarom, hogy az enyém légy! Nem fogja soha senki sem megtudni.

Lucretiának erre megjött a szava:

- Inkább a halált! Menj innen, Tarquinius! Én a férjemet szeretem.

- Ha nem hallgatsz meg, Lucretia, akkor itt nyomban megöllek!

Lucretia elvesztette eszméletét, és nem volt ereje Tarquiniusnak ellenállni. Másnap aztán, mikor Sextus visszament a táborba, Lucretia gyászba öltözött, és így szólt a szolgájához:

- Menj, siess Rómába atyámhoz, azután rohanj Ardea alá a férjemhez, hogy jöjjenek azonnal, és vegyenek maguk mellé egy-egy hű barátot is. Így tegyenek, és siessenek, mert szörnyű dolog történt.

Az apa, Spurius Lucretius, csakhamar megérkezett barátjával, Publius Valeriusszal együtt, majd nem sokkal később Collatinus is, Junius Brutus társaságában. Ott találták Lucretiát szomorúan, csüggedten üldögélve szobájában. Amikor meglátta szeretteit, hangos zokogásra fakadt. Férje megdöbbenve csillapította:

- Mi az, Lucretia? Mi bajod van, mi bánt?

Lucretia, elfojtva könnyeit, így szólt:

- Az bánt, hogy nem mondhatom magam többé a te tiszta feleségednek. Sextus Tarquinius tegnap vendégként jött házamba, de az éjjel karddal tört rám, és elrabolta tisztességemet. Adjátok ide kezeteiket, adjátok szavataikat, hogy ez a parázna szörnyeteg meg fog bűnhődni! Ez az éjszaka reám halált hozott, de ha ti férfiak vagytok, ez az éjszaka az ő számára is halálos lesz!

A férfiak sápadtan, magukból kikelve, ígéretet tettek neki.

Apja próbálta vigasztalni:

- Ne bánkódj annyira, leányom! Nem az a vétkes, akin erőszak esett, hanem az, aki elkövette. És ne felejtse, hogy a bűnt csak a test követte el, a lélek nem.

Lucretia bánatosan így válaszolt:

- Tudom, atyám, hogy te vigasztalni akarsz, de az én számomra nincs vigasz. Ha föl is mentem magamat a bűn alól, a büntetés alól nem.

És azzal előkapta törét, és szívébe szúrta. Haldokolva hanyatlott férje karjába.

Apa és férje kétségbeesetten siratta.

De Brutus, akit nem annyira a gyász és fájdalom, mint inkább a bosszúvágy kerített hatalmába, kirántotta Lucretia sebéből a vértől csepegő törét, és maga elé tartva, mélységes felháborodással ezeket mondta:

- Esküszöm erre a vérre, melynél makulátlanabb nem volt, míg királyi erőszak meg nem fertőzte, esküszöm, és titeket, isteneket hívlak tanúnak, esküszöm, hogy én Lucius Tarquinius Superbus bűnös feleségével és minden ivadékával együtt tüzzel-vassal és minden erőmmel elüldözöm innét, és nem hagyom, hogy akár ők, akár másvalaki királykodjék Rómában!

Azután Collatinusnak, majd Lucretiusnak és Valeriusszal adta a törét, akik szintén megesküdték:

- Esküszünk erre a vérre, amelynél nem volt makulátlanabb, hogy Lucius Tarquinius Superbus minden ivadékával együtt elüldözzük Rómából!

Esküvésük gyászukat haragra fordította, és most már mindenben Brutust követték vezérük gyanánt.

Brutus Lucretia tetemét kivitte Collatia fórumára, ahol csakhamar csődület támadt a csodálkozókból, de a csodálkozás - mikor megtudták, hogy mi történt - panasza, jajszóra és zokogásra vált. Ott állt az atya szomorúan, magába roskadva, ott állt Brutus, aki ostromozta a hiábavaló panaszokat és könnyeket:

- Ne sírjatok! Ha férfiaknak és rómaiaknak érzitek magatokat, fogjatok fegyvert a királyi önkény ellen!

Az ifjak közül csakhamar megjelentek néhányan, fegyveresen. Ezeket mások is követték, úgyhogy Brutus hamarosan jókora csapat élére állhatott. Megindult velük Róma felé, Collatia kapujánál megbízható őrséget hagyva, nehogy hírül vigyék a történeteket a királynak, aki ekkor éppen Ardea alatt tartózkodott.

Mikor a collatii fegyveres csapat Brutusszal az élén megérkezett Rómába, a városban zavar és félelem támadt. De mikor megtudták, hogy Brutuson kívül Collatinus, Publius Valerius és Lucretius vezeti őket, megnyugodtak. Mikor aztán azt is megtudták, mi az oka jövetelüknek, ez éppúgy hatott Rómában, mint Collatiában. A város minden részéből a fórum felé sereglettek. Brutus beszédet intézett hozzájuk - és ez egészen más Brutus volt, mint amilyenek eddig ismerték. Lángoló szavakkal ostromozta Sextus Tarquinius gyalázatos erőszakát, majd könnyekre fakasztotta hallgatóit, mikor a szájalomra méltó Lucretia öngyilkosságáról beszélt és az öreg Lucretius gyászáról, akinek számára lánya halálánál is szomorúbb ennek a halálnak az oka. Aztán átfordította a szót magának a királynak dölyfös magatartására, a nép nyomorúságára. Árkok és csatornák ásásával robotoltatják a polgárokat, és mindmegannyi kézművest és kőfaragót csinálnak a harcosokból! Fölemlegetett régi dolgokat is: Servius Tullius méltatlanul esett halálát és az apa holttestén kocsijával keresztülhajtó lányát. Gyűjtő hatású beszédét így fejezte be:

- Jöjjetek, segítetek a zsarnok király ellen, őseink bosszuló szellemei!

A beszéd megtette hatását. A hallgató tömeg izzó, morajló tömeggé vált.

A kiáltások viharra erősödtek:

- Fosszuk meg hatalmától a királyt! Űzzük el feleséggestül, fiastul! Menjen oda, ahol befogadják, menjen el Rómából!

A nép zajongva, tüntetve vonult a királyi palota elé. Tullia rémülten menekült, és egy rabszolganő ruhájába öltözve a Cloaca Maximába bújt, majd az éj folyamán kiszökött a városból. Ő, aki oly könnyen lemondott apja és nővére életéről, sőt egyiket meggyilkolta, a másikon keresztülhajtattott, most, mikor a saját életéről volt szó, nem szégyellt a szennyecatornába rejtőzni, csak hogy menthesse a bőrét. A kegyetlenek és zsarnokok ráadásul még gyávák is.

Brutus pedig, miután meggyűjtotta a forradalom lángját, egy lovasscsapat élén Ardea alá igyekezett, hogy a katonákat is felláztassa Tarquinius Superbus ellen. Ugyanakkor a király, mikor hírét vette a római lázongásnak, gyorsan hazafelé indult. Csaknem egy időben ért Brutus Ardeába, Tarquinius pedig Rómába. De milyen más fogadtatásban részesültek! Brutust, Róma szabadítóját a táborbeliek kitörő örömmel fogadták, Tarquinius pedig zárt kapukat talált. Nem mehetett be a városba, sőt ott a zárt kapu előtt mindjárt ki is hirdették előtte a nép határozatát:

- Száműzött vagy, Tarquinius, feleségeddel, fiaiddal, minden ivadékkal együtt! Menj, mi gyűlölünk, és be nem fogadunk!

A táborból is azonnal kiutasították a király fiait. Ezek közül kettő atyját követte az etruszk *Caerébe*, a harmadik, az átkozott, gonosz Sextus, Gabiiba menekült. De itt is utolérte a végzet: azoknak a kezétől esett el, akik régi bűnei, gyilkosságai, rablásai miatt gyűlöltek.

Így bűnhődött meg a véres kezű zsarnok. És így szabadult meg a királyoktól Róma.